

Новини НАТО

2004: Важлива перевірка

Новий генеральний секретар НАТО у розмові з міністром закордонних справ України зазначає, що проведення в Україні вільних і чесних виборів у 2004 році стане перевіркою відносин між Україною та НАТО. Ухвалення щорічного Цільового плану на 2004 рік.
(Читайте на стор. 3)

Візит головуєчого Військового комітету НАТО до Києва.
(Читайте на стор. 9)

Під час неофіційної зустрічі напередодні Стамбульського саміту міністри оборони обговорюють поточні операції НАТО та процес трансформації, що має забезпечити здатність НАТО протистояти викликам XXI століття.
(Читайте на стор. 13)

Зміст

Співпраця Україна – НАТО:

- 3 Яап де Хооп Схеффер зустрічається з Костянтином Грищенком
- 4 Оборонний огляд Збройних сил України
- 9 У центрі уваги: візит генерала Куята до Києва; засідання парламентаріїв; уроки Чорнобиля; Зимові академії НАТО

Актуальні питання НАТО:

- 13 Неофіційні засідання міністрів оборони у Мюнхені
- 14 Афганістан

Новини Центру інформації та документації НАТО

Наші переможці

Дякуємо усім, хто взяв участь у минулорічному опитуванні стосовно нашого видання «Новини НАТО». Завдяки вашій участі ми зможемо надалі його вдосконалювати.

Як ми і обіцяли, серед учасників опитування відбувся лотерейний розіграш двох наборів із п'яти годинників НАТО.

Переможцями стали:

- Євген Ткалич, Олександр Зозуля, Сергій Пархоменко, Наталія Лавриненко та Жорж Богайчук із Києва. Вони отримали призи у Центрі інформації та документації НАТО.

А також:

- Андрій Трофимов (Сімферополь, Крим);
- Михайло Бордунов (Харків);
- Василь Поздняков (Вінниця);
- Ольга Бабій (Івано-Франківськ).

Усі бажаючі отримувати наш бюлетень на постійній основі можуть звертатися до Центру інформації та документації НАТО у Києві (контактну інформацію наведено нижче).

Вікі Нільсен
Редактор

Календар подій¹:

1-2 квітня	Візит представників українських міністерств у справах співпраці з НАТО до штаб-квартири НАТО та штабу ВГК ОЗС НАТО у Європі.
13-14 квітня Київ	Конференція «Розвиток та зміцнення громадянського суспільства й громадська дипломатія: поширення прав людини та верховенства права». Організатор – Конфедерація недержавних вищих навчальних закладів.
29-30 квітня	Візит делегації видатних жінок України з політичних, бізнесових та мистецьких кіл до штаб-квартири НАТО та штабу ВГК ОЗС НАТО у Європі.
24-25 травня	Конференція: «Україна у регіоні Чорного та Каспійського морів: виклики безпеці та встановлення демократичного контролю». Організатор – Центр стратегічних досліджень та досліджень у галузі безпеки.
30 червня–6 липня Сімферополь, Крим	Літня школа НАТО. Організатор – Таврійський Національний університет.

¹Дати проведення заходів уточнюватимуться.

Друковані примірники видання «Новини НАТО» та інших публікацій НАТО, а також доступ до документів з питань безпеки в електронному вигляді можна отримати, звернувшись до Центру інформації та документації НАТО в Україні:

04119, Київ, вул. Мельникова, 36/1, тел.: 38 (044) 246 86 16 / 17, факс: 38 (044) 246 86 22, ел. пошта: nidc@ukrpack.net
Новини НАТО, переклади українською мовою тижневої хроніки заходів, які проводить НАТО, офіційних заяв для преси та інших публікацій також містяться в електронному форматі на веб-сторінці НАТО за адресою:

www.nato.int/ukraine

2004: Важлива перевірка

13 січня ц.р. у штаб-квартирі НАТО в Брюсселі відбулася зустріч міністра закордонних справ України Костянтина Гриценка та генерального секретаря НАТО Яапа де Хооп Схеффера, присвячена обговоренню перспектив та очікувань від співпраці Україна – НАТО у 2004 році, а також внутрішньополітичної ситуації в країні.

Виступаючи перед пресою після завершення зустрічі, Яап де Хооп Схеффер підкреслив, що Альянс надає великого значення розвитку конструктивної співпраці з Україною у галузях спільної заінтересованості, а також висловив вдячність за вагомий внесок України у проведення операцій з підтримки миру на Балканах та в Іраку.

Він також сказав, що був поінформований стосовно останніх подій у внутрішньополітичному житті України, та зазначив, що висловив своєму українському співрозмовнику певні занепокоєння країн Альянсу насамперед стосовно свободи слова. Підкресливши, що «країни – члени НАТО дуже сподіваються на проведення в Україні вільних та чесних виборів наприкінці 2004 року», він додав, що вони стануть «важливою перевіркою» відносин між Україною та НАТО.

Занепокоєння країн – членів Альянсу проведенням в Україні вільних та чесних виборів було особливо помітним під час роботи над проектом щорічного Цільового плану на 2004 рік, який був остаточно ухвалений 22 березня ц.р. У щорічному Цільовому плані визначено заходи, які Україна планує провести протягом 2004 року з метою виконання цілей Плану дій Україна – НАТО, затвердженого у листопаді 2002 року. Цим документом також передбачаються спільні заходи Україна – НАТО на поточний рік.

Метою Плану дій є чітке визначення стратегічних цілей і пріоритетів України для досягнення її мети – цілковитої інтеграції у євроатлантичні структури безпеки і створення стратегічних рамок уже існуючого та майбутнього співробітництва Україна – НАТО. У ньому викладено спільно погоджені принципи та цілі, які охоплюють політичні й економічні питання, інформаційні питання, тематику безпеки, оборони та військової сфери, захист і безпеку інформації, а також правові аспекти.

На 19 квітня 2004 року заплановано візит в Україну пана Яапа де Хооп Схеффера, який відвідає Київ на запрошення Президента Леоніда Кучми.

Щорічний Цільовий план можна знайти в Інтернеті за адресою: www.nato.int/ukraine

Дороговказ до реформи

Роберт Уенмакерс

Оборонна реформа – один із ключових елементів співпраці між Україною та НАТО у рамках Хартії про Особливе партнерство від 1997 року – офіційної основи для розвитку відносин між Україною та НАТО. 1998 року було створено Спільну робочу групу (СРГ) з питань оборонної реформи, яка має сприяти реалізації співпраці у цій галузі. СРГ має на меті сприяти зусиллям України у галузі оборонної реформи і для цього ініціює та координує багатосторонню підтримку з широкого кола відповідних заходів. Окремі країни – члени НАТО та країни-партнери надають Україні суттєву підтримку у цій галузі на індивідуальній, двосторонній основі. У Плані дій Україна – НАТО, який був ухвалений у листопаді 2002 року, підтверджується важливе значення оборонної реформи та висловлюються значні політичні очікування від цього процесу.

Невід’ємною частиною допомоги з боку НАТО щодо просування оборонної реформи в Україні стала технічна та консультативна підтримка проведення у країні оборонного огляду – процесу, який мав допомогти виробити стратегічне бачення майбутньої реформи. Пан Роберт Уенмакерс, фахівець з планування сил Міжнародного секретаріату штаб-квартири НАТО, був одним із провідних учасників групи НАТО із координації оборонного огляду з українським керівництвом. Нижче він розповідає про те, чому саме оборонний огляд є необхідним, та описує, які структури управління мали бути створені для цього. Він також висвітлює перебіг аналітичного етапу оборонного огляду та висловлює думку стосовно перспектив на майбутнє.

Здобувши незалежність у 1991 році, Україна успадкувала значну частину радянської військової машини. Відтоді в країні триває процес реформування збройних сил, які мають бути приведені у відповідність до вимог середовища безпеки, яке зазнало фундаментальних змін, та наявних ресурсів. Спершу реформаторські зусилля були спрямовані на утворення свого Міністерства оборони та Генерального штабу, що мали відіграти роль національних структур командування та управління, і репатріацію військовослужбовців з інших республік, які служили на території України, але висловили бажання повернутися додому. Протягом перших 12 років незалежності кількість особового складу Збройних сил України, підпорядкованих національному Міністерству оборони, скоротилася з 900 000 до 355 000 осіб, включаючи військові та цивільні кадри. Втім, попри таке значне скорочення, чисельність збройних сил все ж залишалася надмірною, зважаючи на потреби України у галузі національної безпеки та на національний оборонний бюджет. Недостатнє фінансування протягом більш як десятиріччя призвело до дисбалансу між витратами на заробітну плату та утримання збройних сил і коштами, що виділялися на підвищення професійного рівня та модернізацію. Внаслідок цього знизився рівень бойової готовності та боєздатності українського війська.

Процес реформування та модернізації не встигав за темпами радикальних змін у середовищі безпеки, що відповідно висувало нові вимоги, насамперед через неспроможність Міністерства оборони переорієнтувати кошти, спрямувавши їх на капітальні вкладення замість поточних витрат. Більшість українських політиків та посадовців усвідомили необхідність подальшого скорочення з метою створення передумов для забезпечення належного фінансування реформи та модернізації збройних сил. Втім, вони постали перед дилемою: скорочення потребує значних витрат у соціальному секторі. Йдеться про такі аспекти, як адаптація військовослужбовців, що підлягають звільненню, фінансування процесу закриття військових баз та організація безпечної утилізації надлишкової зброї і боєприпасів. Отже, насамперед потрібно знайти кошти на вирішення цих питань, лише потім можна

розраховувати на виділення ресурсів для забезпечення реформи та модернізацію. Яким чином можна розв'язати цю непросту проблему?

Для реалізації складного процесу адаптації збройних сил до вимог нового середовища безпеки, водночас із приведенням чисельності збройних сил у відповідність до наявних ресурсів, потрібен виважений, комплексний довготерміновий план. Україна – не єдина у світі держава, що опинилася у такій ситуації. Отже, було вирішено провести глибокий всеохоплюючий оборонний огляд.

Інтелектуальна власність — важливий чинник успішного втілення наступних реформ

Оборонний огляд – це складний процес об'єктивного аналізу, який має на меті визначити потреби у галузі оборони країни відповідно до національної політики безпеки, урівноважити потреби та наявні ресурси, сформулювати пропозиції стосовно необхідних військових формувань та потенціалу, гарантуючи при цьому раціональне використання коштів платників податків. Підсумком оборонного огляду має стати вироблення концепції процесу реформування, який, зрозуміло, займатиме тривалий проміжок часу та потребуватиме значних зусиль.

В Україні подібний оборонний огляд ніколи раніше не проводився, але у рамках відносин Особливого партнерства з НАТО Україна мала змогу звернутися до Альянсу за допомогою у його проведенні. У свою чергу співробітники штаб-

квартири НАТО та представники заінтересованих країн-партнерів на індивідуальній основі організовували семінари, курси та інші заходи, щоб допомогти українському керівництву та безпосереднім виконавцям підготуватися до проведення оборонного огляду на основі досвіду країн – членів НАТО та країн-партнерів у цій сфері. Безпосередньо під час оборонного огляду підтримка надавалася виключно у формі технічної допомоги з організаційних питань, а також консультацій стосовно того, яким питанням слід насамперед приділити увагу. Увесь цей час саме українські фахівці проводили аналіз та ухвалювали усі рішення, аби результат огляду повною мірою відповідав інтересам України. З іншого боку, за українським керівництвом та експертами закріплювалася інтелектуальна власність – важливий чинник успішного втілення наступних реформ. Із розвитком процесу керівництво усвідомило, що, хоча більшість аналізу була проведена Міністерством оборони, процес оборонного огляду не повинен обмежуватися збройними силами, адже він потребуватиме ухвалення важливих рішень, які зачеплять різні сфери життя українського суспільства, а тому ним має опікуватися уряд в цілому.

Оборонний огляд проводився в три етапи. На першому, підготовчому, були розроблені організаційні структури, методологія та графік. На другому, аналітичному, етапі були визначені загрози та виклики у галузі безпеки, окреслено необхідний потенціал та структуру сил для адекватного реагування на них, а також здійснено оцінку ймовірних витрат. І, нарешті, третій етап – етап ухвалення рішень, який щойно розпочався, і, як очікується, буде завершений у липні цього року.

Управління процесом

Перший, підготовчий, етап тривав з грудня 2002 до квітня 2003 року. Тоді було чітко визначено виконавчі структури та органи, що ухвалюватимуть рішення. Вони мали забезпечити ефективне управління процесом від найвищого рівня ухвалення політичних рішень до рівня безпосередніх виконавців, водночас гарантуючи належну координацію по горизонталі між різними державними та недержавними установами, причетними

до процесу. На найвищому рівні було створено Державну раду з питань європейської та євроатлантичної інтеграції¹ під головуванням Президента. З-поміж іншого, Рада опікується політичними аспектами та визначенням пріоритетів. Основним виконавчим органом з управління і координації є Державна комісія з реформування та розвитку Збройних сил України, інших військових формувань, озброєнь та військової техніки², яку очолює Прем'єр-міністр. Державній комісії підпорядкована Міжвідомча робоча група з питань реформування та розвитку Збройних сил України, інших військових формувань, озброєнь та військової техніки. Очолювана чільним посадовцем Кабінету Міністрів, ця робоча група, з-поміж іншого, відповідає за опрацювання рішень Урядового комітету та за щоденну координацію процесу оборонного огляду.

Власне аналітичною роботою та висуненням пропозицій займаються численні робочі та експертні групи, створені в українських установах, залучених до процесу оборонного огляду. За доцільністю залучаються також фахівці з інших відомств. У самому Міністерстві оборони діяльністю робочих та експертних груп керує координаційний комітет, який нині очолює спеціальний радник міністра оборони України. У процесі також беруть участь консультативно-дорадчі органи, такі як Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції³.

Ця структура управління та координації не порушує звичайного процесу ухвалення рішень в Україні. Висновки, зроблені під час оборонного огляду, передаються відповідно з різних міністерств до Кабінету Міністрів, звідти – на ухвалу Радою національної безпеки та оборони (РНБО) і, нарешті, на затвердження Президентом України. Після затвердження документи пере-

даються на розгляд Верховної Ради з метою розробки та прийняття нормативно-законодавчих актів, необхідних для практичної реалізації цих рішень.

Аналіз потреб та витрат

У квітні 2003 року розпочався другий, аналітичний, етап оборонного огляду, який нині майже завершився. Спочатку був проведений ретельний аналіз середовища безпеки та визначені виклики та ризики, що можуть загрожувати Україні. Водночас РНБО розробила нову концепцію національної безпеки, яку невдовзі було прийнято у вигляді закону. На цій стадії ці та деякі інші висновки етапу планування, як от питання термінів і вибору між професійною армією та призовом, стали важливими складниками роботи.

У рамках оборонного огляду розглядався період до 2015 року. Часом наші українські колеги, які не були безпосередньо задіяні у процесі, сумнівалися, чи доцільно розглядати такий тривалий період. Однак на найвищому рівні українське керівництво, якому саме належало ухвалювати рішення, розуміло, і цілком слушно, що для здійснення реформування та модернізації збройних сил знадобиться чимало часу. Визначення більш віддалених термінів було також необхідно, щоб і без того обмежені ресурси не були інвестовані у потенціал, який через певний час стане непотрібним.

Найбільше труднощів на етапі планування викликало, однак, інше питання. Йдеться про визначення та затвердження реалістичних та досяжних пропозицій стосовно фінансування на період до 2015 року, причому як в абсолютних цифрах, так і у відсотках від ВВП. Як у багатьох інших країнах, де відбувається такий процес, Міністерство оборони та Міністерство фінансів мали різні погляди стосовно співвідношення потреб та реальних фінансових можливостей країни. Це питання мала владнати Урядова комісія. І у цьому їй значною мірою допомогли результати глибокої, копіткої роботи та усебічного аналізу, цілком прозоро проведеного різними робочими групами усіх залучених міністерств та урядових установ.

Виходячи з оцінки ризиків і загроз та на основі концепції національної безпеки України, робочі групи виробили оборонні цілі, а на їхній основі – роль та завдання Збройних сил України. Вони також провели оцінку норм готовності, виходячи з визначення загроз та ризиків. Згодом учасники інших робочих груп визначили, яким має бути військовий потенціал Збройних сил України для забезпечення їхньої здатності ефективно виконувати поставлені завдання та місії, і розробили необхідну для цього структуру сил. При цьому використовувалися результати досліджень у військовій галузі та моделювання.

Потім настав час найбільш проблематичної частини роботи: бюджетна оцінка. На цьому етапі передбачалося не лише обрахування витрат, пов'язаних з підтриманням існуючого потенціалу та рівня професійної підготовки й розвитком нових можливостей, але й витрат, пов'язаних з перехідним періодом. Роботу істотно ускладнював також дефіцит інформації, який утворився з двох можливих причин: або тому, що її не узагальнювали, або тому, що в Україні просто бракувало експериментальних даних у цій галузі, наприклад, стосовно переведення збройних сил на професійну основу. У стислі терміни до частин та підрозділів Збройних сил України було розіслано анкети і завдяки цьому експертна група при Генеральному штабі зібрала дані про рівень заробітної плати та грошового утримання, обслуговування техніки та інфраструктури, витрати на професійну підготовку та необхідну модернізацію.

До того ж було розроблено автоматизовану систему управління ресурсами, у яку було введено усі зібрані дані щодо необхідних витрат, включаючи ті галузі, у яких були відсутні експериментальні дані. Завдяки цьому робоча група, завданням якої було виробити

структуру сил до 2015 року, проаналізувала усі можливості та варіанти. Розроблення автоматизованої системи управління ресурсами, без сумніву, стало одним із найбільш вагомих досягнень у процесі проведення оборонного огляду. Воно забезпечує належний рівень прозорості при ухваленні рішень, гарантуючи їх виваженість та об'єктивність. Воно також значною мірою прояснює бюджетні аспекти.

Механізм управління ресурсами, а також проведений потім аналіз сприяли розв'язанню Урядовою комісією питання фінансування. Реалістичні підрахунки переконливо довели, що для реалізації запланованої програми реформ необхідно виділити додаткові кошти. Той факт, що у держбюджеті на 2004 рік передбачені кошти на проведення реформи, знову ж таки свідчить про реальну користь проведення оборонного огляду.

Час рішень

Останній етап – етап ухвалення рішень – нині розпочато і має бути завершено до липня 2004 року. Підсумки аналітичного етапу будуть оприлюднені у Стратегічному оборонному бюлетені (своєрідному українському установчому документі про засади оборонної політики), після чого будуть ухвалені рішення на державному рівні. Попередні результати свідчать про те, що

Протягом першого тижня лютого 2004 року на прохання українського керівництва група фахівців НАТО відвідала Київ, щоб проаналізувати успішність втілення оборонного огляду та оцінити, у яких галузях реформи збройних сил та структур безпеки НАТО могло б надати Україні додаткову підтримку.

Групу очолював помічник генерального секретаря НАТО з питань оборонної політики та планування Джон Колстон. У рамках візиту він зустрівся з міністром оборони України Євгеном Марчуком, головою Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції Володимиром Горбуліним, заступником глави Адміністрації Президента з питань внутрішньої політики Олександром Беловим та заступником секретаря Ради національної безпеки і оборони Сергієм Пирожковим.

більшість непопулярних заходів все ж доведеться вжити для того, щоб в Україні сформувалися такі збройні сили, які були б обґрунтованими, добре навченими та належним чином оснащеними відповідно до загроз нинішньої та майбутньої ситуації у галузі безпеки.

Найскладніше попереду: втїлити проекти у життя

В Україні нині успішно запроваджуються три паралельних проекти: істотне скорочення чисельності збройних сил, перехід до професійної армії та приведення військових формувань у відповідність до стандартів НАТО. Успіх може бути забезпечено лише за умови вироблення деталізованого плану, у якому були б визначені досяжні цілі. Завдяки аналітичній фазі проекту українські посадовці створили надійну основу для досягнення подальшого успіху. Тепер усе залежатиме від українського уряду, який повинен забезпечити ухвалення рішень на державному рівні та гарантувати реалізацію поставлених цілей. З цією метою в Україні мають запроваджуватися програми перепідготовки особового складу, що підлягає звільненню, надання допомоги їм та їхнім сім'ям у плані адаптації до цивільного життя. Щоб успішно реалізувати таку складну й вимогливу програму реформ, знадобиться якомога ширша політична і громадська підтримка та незмінна політична відданість виробленим планам.

Труднощі практичної реалізації

Стосовно перспектив інтелектуальна робота із проведення оборонного огляду та процес ухвалення рішень, що слідував за нею, можуть видатися легкими порівняно власне з реформою. Найскладніше попереду: втілити проекти у життя. Доведеться розв'язати чимало проблем, зокрема технічного та соціального характеру. Реформа зачепить життя багатьох військовослужбовців та членів їхніх сімей. Ймовірно, виникнуть песимістичні настрої у підрозділах та установах, що переживають перехідний період. Закриття військових баз матиме негативні наслідки для

економіки населених пунктів, де вони розташовані. Україні також доведеться якимось чином вирішити проблему утилізації військової техніки та закриття військових об'єктів: провести знезараження деяких об'єктів і знищити надлишкову зброю та техніку без створення загрози життю людей. Цей процес не може не зачепити оборонну промисловість: хоча деякі підприємства можуть виграти, інші втратять перспективні контракти.

Подібно до процесу оборонного огляду, практична реалізація реформи має бути виваженою та узгодженою між усіма урядовими структурами, що братимуть у ній участь. Втім, хоча деякі заходи будуть болючими, особливо у короткотерміновій перспективі, кінцевий результат буде вартим докладених зусиль. До того ж досвід, набутий внаслідок оборонної реформи, може стати взірцем для перетворень в інших секторах.

Нам, співробітникам штаб-квартири НАТО, випала почесна роль допомогти Україні у проведенні оборонного огляду – дороговказу до реформ. Ми були вражені якістю аналітичної роботи, яку провели робочі групи українських міністерств. Я певний, що рішення, які зараз формулюються, підуть на користь майбутньому України.

¹ Основні члени Державної ради з європейської та євроатлантичної інтеграції: Голова Верховної Ради, Прем'єр-міністр, секретар РНБО, міністри: закордонних справ, оборони, економіки та з питань європейської інтеграції, юстиції, а також глава Адміністрації Президента та президент Національної академії наук.

² Члени Державної комісії: радник Президента з питань національної безпеки, міністр оборони, заступники міністрів: внутрішніх справ, екології, економіки та з питань європейської інтеграції, фінансів, юстиції, праці та соціальної політики, промислової політики та з надзвичайних ситуацій, а також голова Служби безпеки України.

³ До складу входять: секретар РНБО, заступники міністрів: закордонних справ, оборони, економіки та з питань європейської інтеграції, промислової політики та з надзвичайних ситуацій, фінансів та юстиції, а також головуючі парламентських комітетів у закордонних справах та з питань національної безпеки і оборони.

Візит генерала Куята до Києва

З 11 до 13 лютого ц.р. головуєчий Військового комітету НАТО генерал Гаральд Куят на запрошення начальника Генерального штабу Збройних сил України генерал-полковника Олександра Зatinaйка відвідав Київ. У рамках візиту він зустрівся з міністром оборони Євгеном Марчуком, головою комітету Верховної Ради з питань національної безпеки та оборони Георгієм Крючковим, першим віце-прем'єр-міністром та міністром фінансів Миколою Азаровим, а також радником Президента та головою Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції Володимиром Горбуліним.

Серед основних тем, що порушувалися під час цих зустрічей на найвищому рівні, були такі: проведення в Україні оборонного огляду (читайте також статтю на стор.4) та поточної реструктуризації Збройних сил України, яка має на меті забезпечити їхню спроможність реагувати на виклики у галузі безпеки у XXI столітті. Генерал Куят закликав українську сторону втілити у життя честюлюбні проекти у галузі оборонної реформи, водночас висловивши високу оцінку успіху, досягнутого до цього часу, та знову підтвердивши незмінну підтримку з боку НАТО у цій галузі. Він особливо привітав той факт, що у держбюджеті на 2004 рік передбачені додаткові кошти на потреби реформування збройних сил. Генерал Куят також заявив, що очікуватиме на продовження обговорень процесу оборонної реформи в Україні, яке заплановане на вересень 2004 року, коли у Києві відбудеться перше спільне засідання Військового комітету НАТО та представників України.

Генерал Куят також висловив високу оцінку внеску України у проведення операцій з підтримки миру під проводом НАТО на Балканах, а також участь українських миротворців у польському секторі Міжнародних стабілізаційних сил в Іраку. Він наголосив, що ратифікація Меморандуму про взаєморозуміння стосовно підтримки сторони, що приймає, який був підписаний у липні 2002 року, надасть змогу спрямувати співпрацю між Україною та НАТО до проведення таких операцій. До того ж, з огляду на підтримку Україною місії НАТО в Афганістані, особливо доцільною була б також

ратифікація Меморандуму про взаєморозуміння стосовно стратегічних авіап перевезень, який був підписаний у червні 2003 року, оскільки НАТО переживає дефіцит великих транспортних літаків. Насправді, окремі країни НАТО вже тепер орендують українські транспортні літаки для участі у цій операції. *(Примітка: після візиту генерала Куята в Україну у середині березня ц.р. Верховна Рада України ратифікувала Угоду про підтримку сторони, що приймає. Очікується, що незабаром буде завершено роботу над Угодою про стратегічні авіап перевезення).*

Окрім позитивної оцінки перебігу оборонної реформи в Україні та участі держави в операціях НАТО, генерал Куят звернувся із важливим закликом: якщо Україна прагне приєднатися до НАТО, слід усвідомити, що НАТО – не лише військовий альянс, а співдружність держав, які поділяють спільні цінності. Отже, для підготовки до можливого вступу до НАТО, а також для сприяння євроатлантичній інтеграції Україна повинна втілити реформи не лише у військовій та оборонній сферах.

Наприкінці свого візиту 13 лютого ц.р. генерал Куят виступив перед слухачами четвертого щорічного форуму «Міжнародний тиждень», що традиційно проходить у Національній академії оборони України за сприяння Оборонного коледжу НАТО. Він зупинився на тому, яким чином в НАТО запроваджуються ініціативи у галузі трансформації, висунуті під час Празького саміту у листопаді 2002 року, приділивши велику увагу питанням вдосконалення військового потенціалу, впровадження нової командної структури та розвитку Сил швидкого реагування НАТО. Він також висвітлив поточні намагання НАТО

поглибити співпрацю з країнами-партнерами, при цьому відзначивши, що Особливе партнерство з Україною було «однією з перших ініціатив у галузі створення багатонаціональних формувань, співпраці з питань оборонної реформи та практичної військової взаємодії».

Засідання парламентаріїв у штаб-квартирі НАТО

22 березня 2004 року у штаб-квартирі НАТО в Брюсселі відбулося засідання Міжпарламентської ради Україна – НАТО, до складу якої входять члени Парламентської асамблеї НАТО та Верховної Ради України. Засідання було присвячено аналізу стану співпраці між Україною та Альянсом.

Із вступним словом під час засідання виступив помічник генерального секретаря НАТО з політичних питань та політики у галузі безпеки Гюнтер Альтенберг. Він наголосив, що «Україна є і залишатиметься важливим стратегічним партнером НАТО. Партнером, з яким НАТО прагне продовжувати поглиблені політичні консультації та широкомасштабну практичну співпрацю». Альтенберг привітав суттєвий успіх, досягнутий Києвом протягом року в окремих галузях співпраці Україна – НАТО. Він відзначив практичний внесок та підтримку Україною проведення миротворчих операцій НАТО на Балканах та в Афганістані, а також службу українських миротворців у польському секторі Міжнародних стабілізаційних сил в Іраку. Серед інших галузей співпраці він відзначив реформу збройних сил та структур безпеки, безпосередню військову співпрацю та планування у разі цивільних надзвичайних станів.

Втім, Альтенберг наголосив на потребі вдосконалення демократичних інституцій та розвитку громадянського суспільства, забезпеченні верховенства права та повноважень і незалежності судів, як йдеться у Плані дій. Він також підкреслив, що країни – члени НАТО і надалі розглядатимуть виконання Україною Плану дій як «справжню перевірку відданості України меті

євроатлантичної інтеграції», а ступінь її відданості вимірюватиметься не словами, а вчинками. У зв'язку з цим Альтенберг вказав на вагому роль, яку повинна відігравати Верховна Рада стосовно виконання Плану дій як з точки зору ухвалення необхідного законодавства, так і у плані забезпечення прогресу демократії в Україні.

Виконання Україною Плану дій – справжня перевірка відданості України меті євроатлантичної інтеграції

Пізніше парламентарії мали змогу обговорити стан виконання Плану дій Україна – НАТО із заступником помічника генерального секретаря НАТО з питань оборонної співпраці та партнерства Робертом Сіммонсом та головою місії України при НАТО послом Володимиром Хандогієм. Вони також обговорили співпрацю з питань, пов'язаних з обороною, під час зустрічі з помічником генерального секретаря НАТО з питань оборонної політики та планування Джоном Колстоном.

Після офіційного обіду від імені заступника генерального секретаря НАТО посла Мінусо Ріццо парламентарії провели «круглий стіл» стосовно перспектив співпраці Україна – НАТО за участю послів таких країн НАТО: Канади, Нідерландів, Польщі й Туреччини.

Уроки Чорнобиля

Після аварії на Чорнобильській АЕС національні та міжнародні процедури ліквідації наслідків та готовності до ядерних катастроф були суттєво вдосконалені, особливо у галузі передачі та обміну інформацією на міжнародному рівні. Втім, такі аспекти, як координація операцій з ліквідації наслідків ядерних катастроф та процес ухвалення рішень після подібних нещасних випадків, і досі потребують вдосконалення.

За підсумками міжнародного семінару «Оцінка ризиків щодо наслідків чорнобильської катастрофи», який відбувся у Києві у квітні 2003 року, Комітет НАТО з проблем сучасного суспільства (КПСС) запровадив пілотний проект із вивчення досвіду, набутого внаслідок чорнобильської аварії, з метою визначення галузей, де є потреба провести подальші дослідження, та формулювання рекомендацій стосовно вдосконалення процедур реагування на можливі нещасні випадки у майбутньому і більш ефективної ліквідації їх наслідків. Було визначено кілька галузей, у яких робота триватиме.

Одним із ключових аспектів є дозиметрія, тобто вимірювання доз і типів іонізуючої радіації та її впливу на різні групи населення, що потерпіло внаслідок нещасного випадку. Для розробки ефективних стратегій оцінки ризиків у цій галузі необхідно зібрати додаткову інформацію. Внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС значні території України, Білорусі та Росії зазнали радіаційного зараження. Масштаби впливу радіації на населення у цих та деяких інших країнах також були безпрецедентними. Так, наприклад, в Україні кількість людей, які зазнали впливу радіації, що перевищує допустиму норму, у 2001 році становила понад 2,5 млн. осіб. Частково населення потерпало від зовнішнього опромінення, частково – від вживання заражених продуктів, насамперед харчів місцевого виробництва.

Канцерогенний вплив – ще одне питання, що потребує поглибленого вивчення. Іноземні науковці визнали існування безпосереднього зв'язку між захворюваністю на різні види раку, що його викликає іонізуюча радіація, та чорнобильською катастрофою. З 1990 року зафіксовано значне зростання захворюваності на рак щитовидної залози серед дітей та підлітків. Ця тенденція зберігається і досі. Очікується, що показники захворюваності серед підлітків, які зазнали впливу радіації у дитинстві, збільшуватимуться протягом наступного десятиліття. Ще більш високі показники спостерігаються серед ліквідаторів наслідків аварії та населення, відселеного з чорнобильської зони, які зазнали впливу радіації вже у дорослому віці. Найскладніше перевірити показники захворювань на лейкемію, викликану впливом радіації, але

попередні результати досліджень свідчать про те, що ризик є особливо високим серед ліквідаторів наслідків аварії та дітей, що зазнали впливу радіації ще до народження. З метою комплексної оцінки ризику ракових захворювань необхідні подальші дослідження рівня захворюваності на ці та інші види раку, що можуть спричинятися радіацією.

Крім того, необхідно провести подальші дослідження стосовно взаємозв'язку між впливом радіації та іншими хворобами, окрім раку, такими як нервові розлади, серцево-судинні порушення, хвороби дихальних шляхів та органів травлення, а також порушення функцій імунітету та обміну речовин. Відчутне погіршення стану здоров'я спостерігається серед ліквідаторів наслідків аварії та населення у заражених зонах, причому за статистикою серед цих категорій населення загалом вищий рівень захворюваності, ніж в цілому по країні.

Іншою важливою галуззю, у якій необхідні подальші дослідження, є вивчення впливу радіації на дитячий організм. До цього часу недостатньо підтримувалися та фінансувалися дослідження генетичних порушень, спадкових та вроджених хвороб, які можуть бути пов'язані із впливом радіації такого ж типу, як і чорнобильська.

До того ж необхідні дослідження не пов'язаного з радіацією впливу на здоров'я потерпілих, які внаслідок чорнобильської катастрофи зазнали також соціального, культурного та психологічного потрясіння. У районах України, Білорусі та Росії, що зазнали радіаційного зараження, наприклад, скоротився рівень народжуваності, у жінок дедалі частіше виявляють порушення репродуктивної

функції та ускладнення під час вагітності, причому погіршився стан здоров'я новонароджених.

Нині запроваджується спільний пілотний проект, який координують фахівці з Італії та США і у якому також беруть участь представники Білорусі, Німеччини, Угорщини, Литви та України. У жовтні 2003 року у Римі (Італія) було проведено першу зустріч з метою збору попередньої інформації, аналізу та оцінки питань за цією тематикою та обговорення плану роботи. Наступну зустріч у рамках пілотного дослідження планується провести у Києві навесні 2004 року. Її буде організовано Дослідницьким центром радіологічної медицини.

Перша Зимова академія

З 1 до 5 березня 2004 року в Україні вперше проводилася Зимова академія НАТО для студентів, які вивчають міжнародні відносини та питання безпеки. Захід мав назву: «Євроатлантична інтеграція: інструмент стабільності» і був організований Львівським університетом імені Івана Франка за сприяння Центру інформації та документації НАТО в Україні.

Академію офіційно відкрив помічник генерального секретаря НАТО з питань громадської дипломатії пан Жан Фурне. Для цього був організований телеміст зі штаб-квартирою НАТО у Брюсселі. Засідання у Львові відкрили міністр закордонних справ України Костянтин Грищенко та генеральний секретар Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) пан Ян Кубіш.

У рамках заходу студенти мали змогу обговорити різні аспекти ситуації у галузі безпеки у ХХІ столітті. Серед тем, що порушувалися міжнародними та українськими експертами, були такі, як походження сучасних конфліктів, міжнародні миротворчі операції, а також трансформація НАТО, нова роль Альянсу та співпраця з іншими міжнародними організаціями. Темою виступів також стало питання розвитку ролі України у сфері

безпеки та реформа збройних сил і структур безпеки. Не оминули увагою й таке питання, як більш широкомасштабні демократичні реформи, які втілюються в Україні у контексті її намагання інтегруватися до євроатлантичних структур.

У Зимовій академії взяли участь 55 студентів не лише з різних регіонів України, але також з Білорусі, Чеської Республіки, Грузії, Молдови, Польщі, Росії та Словаччини. Щоранку протягом години проводилися спеціальні дебати, які мали на меті надихнути самих студентів на жвавий обмін думками. Завдяки організованому відеозв'язку зі штаб-квартирою НАТО протягом цілого тижня студенти могли ставити запитання з різних тем безпосередньо представникам та фахівцям НАТО. Був також проведений телеміст із Посольством США у Києві. Після завершення Зимової академії НАТО усім учасникам були вручені сертифікати університету.

«Навчальні заходи набувають дедалі важливішого значення, – говорить директор Центру інформації та документації НАТО Мішель Дюре. – Ми намагаємося якомога частіше організовувати зустрічі між представниками й експертами НАТО та українськими студентами. Вже тепер, враховуючи успіх Зимової академії, ми плануємо влітку провести ще один захід – тижневі курси для молодих політологів. Цей захід відбудеться в Криму невдовзі після червневого саміту НАТО у Стамбулі, отже вони зможуть обговорити його підсумки».

Докладнішу інформацію можна знайти за адресою: www.franko.lviv.ua/winacademy/program.htm

Неофіційні засідання у Мюнхені

6 лютого ц.р. міністри оборони країн – членів НАТО з'їхалися до Мюнхена, щоб взяти участь у неофіційному обговоренні поточних операцій НАТО та нинішньої трансформації, яка має забезпечити здатність Альянсу реагувати на загрози безпеці у XXI столітті. Їхня зустріч також мала на меті вироблення рішень, які будуть ухвалені під час майбутнього саміту НАТО наприкінці червня ц.р.

*Потенціал плюс
здатність швидко
діяти дорівнює
довірі*

Стосовно операцій міністри обговорили плани розширення місії Міжнародних сил сприяння безпеці (МССБ) під проводом НАТО в Афганістані, причому окремі міністри країн НАТО неформально пообіцяли виділити ресурси, необхідні для забезпечення роботи п'яти нових Груп реконструкції провінції (ГРП) під егідою МССБ. До цього часу вдалося також подолати дефіцит ресурсів, необхідних для забезпечення функціонування міжнародного аеропорту у Кабулі. Аеропорт відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні транспортного сполучення, оскільки основна частина території країни важко – доступна для автотранспорту.

Міністри також обговорили можливість скоротити миротворчу операцію НАТО у Боснії та Герцеговині з тим, щоб уже до кінця 2004 року вона успішно завершилася. Міністри погодилися розглянути можливість передачі цієї операції з гарантування безпеки за підтримки НАТО під управління Європейського Союзу. Передача коман-

дування могла б остаточно випробувати в дії механізми співпраці між НАТО та ЄС у галузі безпеки.

Важливим питанням на порядку денному обговорень також стали зусилля, спрямовані на вдосконалення військового потенціалу та виправлення недоліків щодо здатності сил до оперативних розгортань. Виступаючи перед пресою після завершення зустрічі, генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Схеффер сказав: «Наші завдання мають диктувати, яким бути військовому потенціалу, а не навпаки». Наступного дня у виступі на представницькій Мюнхенській конференції з питань безпеки він застеріг, що у разі, якщо поточні недоліки не будуть виправлені, країни – члени Альянсу невдовзі опиняться у ситуації, коли політичні рішення не будуть підкріплені належними військовими спроможностями. «Потенціал плюс здатність швидко діяти дорівнює довірі», – підкреслив він.

Афганістан: «першорядне завдання НАТО»

«Першорядне завдання НАТО – забезпечити нормалізацію ситуації в Афганістані, – зазначив генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Схеффер після завершення неофіційного засідання міністрів оборони країн НАТО у Мюнхені. – У нас немає вибору – ми маємо виконати наші зобов'язання перед афганським народом та світовою спільнотою».

У період з грудня 2003 до початку січня 2004 року МССБ сприяли проведенню конституційної Лойї Джирги. 5 січня, свого першого дня на посаді генерального секретаря, пан Яап де Хооп Схеффер привітав ратифікацію на засіданні Лойї Джирги нової конституції країни, яка забезпечує основу для створення у державі демократичних установ, відкриває шлях для проведення цього року вільних та чесних загальнонаціональних виборів та слугуватиме основою для відбудови країни та національного примирення. «Ухвалення

нової конституції – це вагомий крок до вільного та щасливого майбутнього, який став можливим завдяки усьому афганському народу», – сказав він.

Завдання МССБ полягає у наданні допомоги Перехідній адміністрації Афганістану стосовно підтримання безпеки і стабільності. Станом на 10 лютого ц.р. до складу МССБ входить загалом 6421 військовослужбовець, з яких 6056 – представники 19 країн – членів НАТО та 365 – з 12 країн – не членів Альянсу. Спершу операцію було територіально обмежено районом афганської столиці та її околиць, а згодом відповідно до резолюції Ради Безпеки ООН у жовтні минулого року їх мандат був розширений і нині охоплює території поза межами Кабула. Керівництво Афганістану, а також сусідніх країн підтримує та прагне подальшого розширення ролі НАТО щодо управління МССБ.

Першим кроком стосовно розширення ролі МССБ став перехід Групи реконструкції провінції (ГРП), якою раніше опікувалася Німеччина, під управління НАТО, починаючи з 6 січня ц.р. ГРП – це невеликі групи у складі цивільних та військових представників, які діють у провінціях країни з метою поширення там повноважень центрального уряду поза межі Кабула та підтримання

стабільності й безпечнішого середовища – умов, за яких могла б успішно проходити відбудова країни. ГРП у Кундузі слугує моделлю, згідно з якою функціонуватимуть інші ГРП під керівництвом МССБ у майбутньому. До її складу входить значний цивільний компонент, що працює у тісній взаємодії з військовими представниками, але незалежно: лише військовий компонент ГРП підпорядкований МССБ. Діяльність ГРП насамперед спрямована на зміцнення влади чинного центрального уряду, сприяння розвитку управлінських структур та зміцнення верховенства права, консолідацію

демократичних установ і втілення у життя середньо- та короткотермінових планів відбудови. Поступово патрулі ГРП дедалі більше виходять за межі Кундуза.

Наприкінці лютого ц.р. Верховний головнокомандувач НАТО з питань операцій генерал Джеймс Л. Джонс представив оперативний план подальшого розширення місії МССБ в інших кутках країни. Це, зокрема, плани щодо створення до початку цього літа додаткових п'яти ГРП, які доповнять уже існуючі, що функціонують під командуванням коаліційних сил США у рамках операції «Нездоланна свобода». Завдяки розширенню операцій МССБ стане можливим запроваджувати разові розгортання поза межами зони відповідальності з метою виконання конкретних завдань, таких як допомога у гарантуванні безпеки під час виборчого процесу та інші завдання, пов'язані з реформою структур безпеки, як, наприклад, роззброєння та демобілізація.

МССБ надають допомогу Міністерству оборони Афганістану щодо вилучення важкої техніки та передачі її на спеціальні склади. Це частина ініціативи у галузі роззброєння, демобілізації та переходу до цивільного життя. Склади діють за системою «подвійного ключа», тобто після передачі техніки на зберігання жодну одиницю не можна буде вивести без дозволу обох організацій – Міністерства оборони Афганістану та МССБ. Вилучення зброї й техніки почалося ще у грудні минулого року і становить вагомий етап на шляху до зміцнення стабільності. Очікується, що внаслідок цього процесу не лише буде вилучено зброю та військову техніку у різних воєнізованих формувань на території Афганістану, але й згодом більшість її буде передано Афганській національній армії, що нині формується за допомогою МССБ.

Паралельно із розширенням місії МССБ шукатимуть шляхів її поєднання з операцією «Нездоланна свобода», що нині триває на південному сході Афганістану і має на меті

вистежити та знищити залишки бойовиків Талібану та Аль-Каїди, що можуть там переховуватися. Зокрема, існуватиме потреба у гарантуванні безпеки працівників нових ГРП, які коаліційні сили під проводом США можуть виділяти за надзвичайних ситуацій.

9 лютого ц.р. командування МССБ перейшло до канадських військовослужбовців, таким чином завершуючи перший шестимісячний термін керівництва контингентом Німеччини, відколи згідно з мандатом ООН командування миротворчою операцією перейшло до НАТО. Нині розглядається можливість передачі командування до Єврокорпусу*, коли завершиться термін канадського керівництва.

3 метою забезпечення військово-політичних аспектів допомоги, яку НАТО надає Перехідній адміністрації Афганістану, у листопаді минулого року був призначений Верховний цивільний представник НАТО в Афганістані. Ним став колишній міністр закордонних справ Туреччини Хікмет Четін. Його роль полягає у забезпеченні політичної підтримки командувача МССБ та у тісному співробітництві з центральним урядом, ООН і координуючими установами інших міжнародних організацій.

* Єврокорпус – це штаб корпусу швидкого реагування, який може бути задіяний в операціях НАТО та ЄС. До його складу входять військові контингенти з п'яти країн: Бельгії, Франції, Німеччини, Люксембургу та Іспанії. У штабі в Страсбурзі (Франція) також несуть службу військові з інших країн НАТО та ЄС. У попередні роки Єврокорпус здійснив важливий внесок у запровадження миротворчих операцій НАТО у Боснії та Герцеговині й у Косові.

НАТО почало випуск брошур, які висвітлюють практичну співпрацю між Альянсом та країнами-партнерами. Деякі з них перекладаються українською мовою, як, наприклад, «Запобігання повеням в Україні», «Віртуальний шовковий шлях» (проект із надання супутникового доступу до мережі Інтернет для наукових та дослідницьких колективів у країнах Південного Кавказу та Центральної Азії) та «Знищення протипіхотних мін в Албанії».

Пропонуємо диски, на яких міститься англійська та українська версії «Довідника НАТО», а також англійська, українська і французька версії «Плану дій Україна – НАТО» й випуски часопису «НАТО Ревю» за 2002 – 2003 рр.

З метою висвітлення найбільш актуальних питань діяльності Альянсу розпочато випуск нової серії публікацій «Брифінги НАТО». Українською мовою перекладено брифінги щодо операції НАТО в Афганістані, ролі НАТО у галузі врегулювання криз та боротьби з тероризмом на морі.

«Хроніка НАТО» (NATO Update) – це щотижневє електронне видання, яке публікується на веб-сторінці НАТО і має на меті у стислому вигляді висвітлювати події та заходи, що відбуваються в НАТО.

Українську версію ви можете знайти за адресою:
<http://www.nato.int/docu/update/index.htm>

«Новини НАТО» – щоквартальне видання, яке має на меті висвітлювати перебіг співробітництва між Україною та НАТО паралельно з актуальними темами НАТО. Статті, що тут друкуються, не обов'язково представляють офіційну позицію або політику НАТО загалом чи урядів окремих країн-членів.

Редактор Вікі Нільсен, факс: + 32 2 707 4579

Видається Відділом громадської дипломатії штаб-квартири НАТО В-1110, Брюссель, Бельгія.

© НАТО